

YOUNG ACADEMY FINLAND

Підтримка українських дослідників: уроки, вивчені за рік повномасштабної війни

Від початку повномасштабного військового нападу Росії на Україну 24 лютого 2022 року мільйони українців стикнулися з наслідками війни — у багатьох Росія відібрала дім, стабільність, близьких. До кінця 2022 року країну покинули 7 896 825 осіб, а майже 5 мільйонів отримали статус тимчасового захисту в країнах Європейського Союзу, у тому числі у Фінляндії¹.

Фінляндія прийняла понад 45 тисяч біженців з України, серед них — студенти, науковці, дослідники. На новому місці їм допомагали уряд та інституції Фінляндії — університети запрошували науковців продовжити дослідження в нових стінах і надавали їм роботу, фонди виділяли гранти тощо. Природно, на початку повномасштабної війни **більшість допомоги з боку міжнародної спільноти була ситуативною**, та з плином часу стало зрозуміло, що ефективна підтримка мусить бути довгостроковою та стосуватися не лише українських дослідників за кордоном, але й тих, хто залишився в Україні.

В Україні питання збереження науки та досліджень під час війни та у післявоєнний період актуальне з багатьох причин. Одна з них полягає в тому, що відновлення країни неможливе без інвестицій у дослідження та інновації. Допомога українській науковій спільноті не тільки забезпечить це, але й принесе користь іноземним партнерам, оскільки країни, що допомагають, набудуть більшої стійкості, допомагаючи вченим, що наражаються на ризик, збагатять свій науковий і дослідницький ландшафт і створять міцніші мережі в Європі. Головне завдання на цей час — **утримати українських дослідників у науковому полі**.

Особливість ситуації з українськими дослідниками потребує пошуку та впровадження нових рішень на допомогу українській науковій спільноті. Більшість підтримки, наданої досі, пов'язана з допомогою та фінансуванням українських дослідників за кордоном, тоді

¹ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

як абсолютна **більшість дослідників залишилися чи повернулися до України** (дослідження та опитування показують, що більшість дослідників залишаються в Україні, але близько 40% — внутрішньо переміщені особи. Лише близько 12% виїхали за кордон²). Це перше, на що потрібно звернути увагу та що слід врахувати.

З початку 2023 року та протягом наступних шести місяців найбільш потрібними формами підтримки **для тих українських вчених, які продовжують проживати в Україні**, будуть насамперед:

- **фінансова підтримка** (ключовим тут є її довгостроковий характер, і рішення може полягати у віртуальній мобільності та дистанційних грантах чи стипендіях; навіть невеликі щомісячні гранти розміром 100-200 євро матимуть позитивне значення);
- **підтримка енергетичної незалежності** (як на особистому, так і на інституційному рівнях, у світлі ударів Росії по енергетичній інфраструктурі України восени та взимку 2022 року й можливих майбутніх атак)
- **офлайн-заходи та можливості для дослідників** (щоб утримати українських дослідників на початку їхньої кар'єри в науковій сфері в Україні; у пригоді стала б організація та проведення для них офлайн-заходів за кордоном (наприклад, літніх шкіл тощо).

Для тих українських дослідників, які вже перебувають за кордоном або можуть планувати тимчасово залишити Україну через війну, має бути чітке розуміння того, чому вони мають обрати Фінляндію та як тут працює система. Тому слід забезпечити серед іншого:

- **постійну фінансову підтримку проєктів українських дослідників** та їхнього життя у Фінляндії;
- **мовні курси** (адже саме мова часто виступає бар'єром для українських дослідників, які зараз вимушено за кордоном);
- **включення та інтеграція до місцевої академічної спільноти**, а також створення відповідних можливостей в різних наукових сферах для українських дослідників.

Хоча індивідуальна підтримка є потрібною та ефективною, особливу увагу слід приділяти й системному та постійному **інституційному співробітництву**. Інституційне

² <https://sciencebusiness.net/news/International-news/new-normal-ukraines-research-and-innovation-community-slowly-standing-its-feet>

співробітництво було б корисним для розвитку науки в Україні, а також було б цінним для фінської сторони, адже створило б міцніші зв'язки та спільність між Україною та рештою Європи, а також надало б певну стійкість та відповідний досвід фінській системі у разі нової надзвичайної ситуації та зростання кількості дослідників-біженців, що прибуватимуть до Європи або залишатимуться вдома, але все ще потребують підтримки з-за кордону. Така співпраця також забезпечить стійкість усієї підтримки, яку зараз надають українським дослідникам, і зробить результати цієї підтримки більш довгостроковими та взаємовигідними. А крім того, зведе до мінімуму проблему «відпливу мозку» з України, одночасно сприяючи науковому розвитку обох сторін.

Та чого Україна потребує найбільше — це військової підтримки. Чим швидше Україна вижене Росію зі своєї землі та виграє війну, тим кращими будуть перспективи для її академічного ландшафту, розвитку та міжнародного співробітництва.